

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI AXBOROT MADANIYATINI KLASTERLI YONDASHUVLAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH

Merganov Shuxrat Meyliyevich

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo'lajak pedagogik kadrlarda axborot madaniyatini shakllantirish va rivojlantirishda klasterli yondashuvlarning didaktik ahamiyati yoritilgan. Klasterli yondashuvlar orqali axborotni tanlash, saralash, tahlil qilish va undan samarali foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish bo'yicha nazariy va amaliy yondashuvlar tahlil qilinadi. Axborot texnologiyalari bilan ishlashda innovatsion metodlardan foydalanish orqali ta'lim sifatini oshirish yo'llari asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: axborot madaniyati, klasterli yondashuv, raqamli savodxonlik, pedagogik tayyorgarlik, axborot kompetensiyasi, ta'lim texnologiyalari.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining axborot bilan ishlash kompetensiyasi muhim o'rin tutadi. Bo'lajak o'qituvchilar uchun bu ko'nikma nafaqat o'quv jarayonini interaktiv tashkil etish, balki o'quvchilarda mustaqil fikrlash, axborotni tanqidiy baholash va ongli foydalanish madaniyatini shakllantirishda hal qiluvchi omildir. Axborot makoni tobora kengayib, raqamli vositalar bilan ta'lim jarayoni chuqur integratsiyalashayotgan bir davrda bo'lajak pedagoglarni bu borada ilmiy asoslangan, samarali metodlar bilan tayyorlash zarur. Ayniqsa, klasterli yondashuvlar orqali axborot bilan ishlash ko'nikmalarini tizimli rivojlantirish amaliy jihatdan muhim vositaga aylanmoqda.

ASOSIY QISM

Axborot madaniyati — bu axborot izlash, saralash, baholash va undan maqsadga muvofiq foydalanish ko'nikmalarining majmuidir. Bo'lajak o'qituvchilarda ushbu kompetensiyalarni shakllantirishda klasterli yondashuvlar qo'llanishi esa mazkur ko'nikmalarining bosqichma-bosqich va chuqur o'zlashtirilishini ta'minlaydi. Klaster — bu ma'lum mavzular, tushunchalar yoki ko'nikmalar atrofida markazlashtirilgan tahliliy yondashuv bo'lib, axborotni guruhlash, tartibga solish va mantiqiy tahlil qilish imkonini beradi [1].

Klasterli yondashuvlar asosida tashkil etilgan o'quv mashg'ulotlari axborot oqimini tizimli tarzda o'rganish, uning asosiy manbalarini ajratish, tanqidiy fikr yuritish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu metod bilan ta'lim oluvchilar biror muammoni faqatgina bilish emas, balki u bilan ishlashni, tahlil qilishni, asosli qaror qabul qilishni ham o'rganadilar. Shu bois, klasterli yondashuvlar

nafaqat informatsion savodxonlikni, balki mantiqiy fikrlash va analitik tafakkurni ham chuqurlashtiradi.

Amaliy jihatdan qaralganda, bo'lajak o'qituvchilarga axborot madaniyatini klasterli usullar asosida o'rgatish uchun modulli o'quv kurslari tashkil etilishi lozim. Bunday kurslarda "Axborotni qidirish va saralash", "Manbalarni baholash mezonlari", "Raqamli xavfsizlik asoslari", "Tahliliy fikrlash va axborot xulosasi" kabi modullar bo'lishi va har bir modulda klasterli xaritalar yordamida kontentni mustahkamlashga e'tibor qaratilishi maqsadga muvofiq. Masalan, "Axborot tahlili" klasterida axborotning dolzarbligi, aniqligi, obyektivligi va ishonchliligi mezonlari asosida tahlil qilish topshiriqlari berilishi mumkin [2].

Klasterli yondashuvlar orqali ta'lim jarayonini tashkil etish shuningdek axborotni vizual tarzda idrok qilish, uni sxemalashtirish va mental xaritalar tuzish ko'nikmalarini ham shakllantiradi. Bu esa, o'z navbatida, axborot tushunilishi, eslab qolish va qayta ishlash samaradorligini oshiradi. Ta'limdagi ko'pgina murakkab mavzular, ayniqsa, informatika, metodika, raqamli texnologiyalar asoslari kabi fanlarda klasterli yondashuv orqali talabalarning mavzuni chuqur va tizimli anglab yetishiga yordam beradi.

Shuni alohida ta'kidlash joizki, klasterli yondashuvlar bilan olib borilayotgan ishlar bo'lajak o'qituvchining axborot etikasini shakllantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Bugungi raqamli dunyoda axborotdan foydalanishda plagiat, yolg'on ma'lumotlar, mualliflik huquqi buzilishi kabi muammolar dolzarb bo'lib bormoqda. Klaster asosida ishlab chiqilgan "axborot etikasi xaritasi" talabalarga axborotga nisbatan ongli, mas'uliyatli munosabatni o'rgatadi va ularda axborot madaniyatining axloqiy mezonlarini shakllantiradi [3].

Ta'lim jarayonida klasterli yondashuvlardan foydalanish bo'lajak o'qituvchilarning nafaqat axborot bilan ishlash, balki o'z kasbiy faoliyatini axborot muhitida to'g'ri tashkil etish ko'nikmalarini ham rivojlantirishga xizmat qiladi. Bugungi pedagoglar zamon talablariga mos ravishda, o'z mutaxassisligiga oid eng so'nggi yangiliklar, ilmiy maqolalar, interaktiv vositalar bilan ishlashni bilishi zarur. Klasterli yondashuv esa shu maqsadda axborot oqimlarini tematik guruhlariga ajratish, har bir klasterni mustaqil ravishda tahlil qilish, so'ngra ular orasida mantiqiy bog'lanishlarni ko'rish imkonini beradi. Bu metodologiya bo'lajak o'qituvchining ilmiy va metodik tafakkurini mustahkamlab, ularni turli ma'lumot manbalari bilan ishlashga tayyorlaydi.

Yana bir muhim jihat shundaki, klasterli yondashuvlar asosida axborot madaniyatini rivojlantirish bo'yicha olib borilayotgan ishlar ko'p bosqichli tahlil va refleksiya jarayonini tashkil etishga imkon beradi. Misol uchun, biror mavzu bo'yicha klaster xaritasi tuzayotgan talaba avval axborotni yig'adi, keyin uni muhimlik, aniqlik va dolzarblik mezonlariga ko'ra tahlil qiladi, shundan so'ng asosiy g'oyalar atrofida

klasterlar tashkil etiladi. Bu jarayon esa nafaqat informatsiyani bilish, balki uni ongli qayta ishlash, muammoli savollarga javob topish va ilmiy fikrlash kompetensiyasini shakllantiradi. Bunday ko'nikma esa, keyinchalik pedagogik faoliyatda o'quvchilarga murakkab mavzularni soddalashtirib tushuntirishda katta foyda keltiradi [4].

XULOSA VA MUNOZARA

Bo'lajak o'qituvchilarni axborot madaniyatiga o'rgatishda klasterli yondashuvlar samarador pedagogik vosita sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Bu yondashuvlar axborot bilan ishlash ko'nikmalarini tizimli ravishda rivojlantiradi, ta'lim jarayonini analitik va ijodiy fikrlashga asoslaydi hamda raqamli savodxonlikni chuqurlashtiradi. Klasterli metodlar orqali talabalarda mustaqil qaror qabul qilish, tanqidiy fikr yuritish va axborot etikasi bo'yicha ongli pozitsiyani shakllantirish mumkin. Shu bois, pedagogik ta'lim yo'nalishlarida klasterli yondashuvlarni o'quv dasturlariga kompleks tarzda integratsiya qilish zarur. Bu esa, kelajakdagi o'qituvchilarni zamon talablariga mos, axborotga do'stona va mas'uliyatli shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karimova D. (2022). Axborot madaniyati va raqamli savodxonlik. Toshkent: Fan.
2. G'ulomov A., Mamajonov I. (2021). Ta'limda zamonaviy axborot texnologiyalari. Andijon: Iqtisod-nashr.
3. Nurmatova N. (2023). "Klasterli yondashuvlar asosida ta'lim sifati va metodik takomillik". Pedagogik izlanishlar jurnali, №1.
4. UNESCO (2021). Media and Information Literacy Curriculum for Teachers.